

“Bizim Sınıf” Televizyon Programının İlk Sonuçları

Aydın Yücesan Durgunoğlu - Minnesota Üniversitesi
Hilal Özüygun Kuşcul - AÇEV

Aralık 2005

ÖNSÖZ

Ülkemizde 7 milyon olduğu düşünülen okuma yazma bilmeyen yetişkinler için ülke genelinde çok büyük sayıda okuma yazma kursuna ihtiyaç vardır, ancak bugünkü şartlarda bu ihtiyacın oldukça ufak bir kısmı karşılanabilmektedir. Televizyon ise çok geniş kitlelere ulaşma özelliğine sahiptir. Ülkemizde en ufak köyde bile televizyon bulunmaktadır. Televizyon çok güçlü ancak çok az yararlanılan bir öğrenim aracıdır ve hedef kitlenin başka türlü cevap verilemeyen eğitim ihtiyacını karşılayabilecektir. Bu nedenle, televizyon hedeflenen kitlenin geniş kesimlerine ulaşma yeteneği açısından emsalsiz bir araçtır.

Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV), annelere yönelik olarak sahada yürüttüğü eğitim çalışmaları sırasında gelişen ihtiyaçlar doğrultusunda kadınlara yönelik okuma yazma ve destek programını geliştirmiş, 1995 yılı itibariyle sahada uygulamaya başlamıştır. Ancak, okuma yazma bilmeyen kişi sayısının büyüklüğünden yola çıkarak farklı eğitim teknolojileri geliştirme ve bu yolla daha geniş kitlelere ulaşabilme ihtiyacı nedeniyle 2002 yılı itibariyle okuma yazma eğitimlerini de televizyona taşımak için Vakıf tarafından çalışmalara başlanmıştır. Bu çalışmalar akademisyenlerin desteği ve koordinasyonu ile AÇEV'in eğitim uzmanları tarafından yürütülmüş ve televizyon program uzmanlarının danışmanlığında senaristler tarafından bir kadın programı olarak senaryolaştırılmıştır. 2001 yılı itibariyle TRT ile yaptığı işbirliğiyle erken çocukluk eğitimlerini "Benimle Oynar mısınız?" adlı bir programla televizyona taşıyan Vakfımız, 2005 yılı yaz döneminde de okuma yazma eğitimlerini bir kadın programı ile televizyona uygulamak üzere Kanal D ile işbirliğine girmiştir.

Program **27 Haziran'da** başlamış ve canlı olarak haftada beş gün sabah 09:30-11:30 saatleri arasında yayınlanmıştır. 17 Eylül'de sona eren programın her bir bölümünde ağırlıklı olarak kadınları ilgilendiren konuları ve iki konuğu bulunmuştur. Programın içinde, konukla sohbet, şarkı, türkü, pop müziği, okuma yazma üzerine skeçler, ders bölümü, yarışma ya da çekilişle hediye dağıtma bölümleri de yer almıştır. Ayrıca, kadınlara sosyal yaşamlarında ihtiyaçları olan bazı bilgileri aktarmak üzere uzman konuklar da katılmıştır. Sınıf bölümlerinde ise, bir okuma yazma eğitimcisi ve öğrencileri ile okuma yazma dersleri yapılmıştır. Ayrıca, bu eğitimi desteklemek amacıyla, programın içinde tekrarlanacak şekilde, harfleri tanıtan, harflerle heceler oluşturan animasyonlar, görsel efektler yer almıştır. Programın etkilerini destekleyebilmek amacıyla hazırlanan formlar haftada 1 gün toplu halde Posta gazetesinde yayınlanmak suretiyle hedef kitleye ulaşmıştır. Bunun dışında okuma yazma bilmemenin yarattığı durumları esprili bir şekilde anlatan skeçlerle konuya dikkat çekilmiştir. Bu çalışmanın Akademik Danışmanlığını AÇEV danışmanları Prof. Aydın Durgunoğlu ve Prof. Banu Öney, program Danışmanlığını ise Canan Meray yapmıştır.

Sivil Toplum ve Medya işbirliğinin en güzel örneklerinden birini teşkil eden bu proje ile Türkiye'nin her bölgesinde evinden çıkmakta zorluk çeken bir hedef kitleye ulaşmak imkanı doğmuş ve AÇEV Kanal D'nin desteği ile böyle bir projeyi hayata kavuşturma şansına sahip olmuştur. STK'lar için farklı kanallardan hedef kitlelerine ulaşmak, varolan eğitim modellerine yenilerini katmak ve özellikle en önemli sosyal paydaşlarından biri olan medya ile işbirliği yapmak çok büyük önem taşımaktadır. Bu proje AÇEV için böyle bir işleve sahip olmuş, Kanal D için ise hem toplumun hem de STK'ların gelişimine önemli katkısı olan bir proje olarak kurumsal sosyal sorumluluk projeleri arasında iyi bir örnek olarak yerini almıştır.

Programın hedef kitlesi olan okuma yazma bilmeyen kadınların okuma, yazma ve aritmetik becerilerinin üzerindeki etkilerini değerlendirebilmek amacıyla bir araştırma yapılmıştır. Araştırmada yer alan kadınların program başlamadan önce okuma yazma ve aritmetik becerileri tespit edilmiş ve aynı kişilerin program sonunda da bu becerileri ölçümlenerek gelişimleri değerlendirilmiştir. Bu saptamalarla birlikte program formatı ve içeriğine dair hedef kitlenin görüşleri de alınmıştır. Aşağıda bu araştırmanın sonuçlarına dair bulguların bir özeti yer almaktadır.

ARAŞTIRMA

Araştırma tasarımı

Bizim sınıf programı başlamadan önce İstanbul'da oturan 237 kadın ile görüşülmüştür. Bu örneklem katmanlı olarak seçilmiş ve 15-30; 31-45; ve 45+ yaş gruplarından eşit sayılarda katılımcı bulunmasına gayret edilmiştir. Eğitim düzeyi olarak da hiç okula gitmemiş ve okula gitse de bitirmemiş olanlar seçilmiştir, çünkü Bizim Sınıf'ın hedef kitlesini okuma yazmayı hiç bilmeyen veya çok az bilen grup oluşturmaktadır. Programın başlamasında önce ve bitiminden sonra katılımcılarla derinlemesine bir görüşme yapılmış ve bu arada katılımcılara bazı okuma yazma ve matematik test Araştırma süresince katılımcı sayısının nasıl değiştiği aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

	Öntest	Telefon1	Telefon2	Telefon3	son test
Toplam ulaşılan kişi sayısı	237	210	196	146	152
İzleyen		154	91	77	152
İzlemeyen-bundan sonra izleyecek		31	70	50	
İzlemeyen-izlemeyecek		25	35	19	
Anketör hatasından eksilenler					41
İncelenen katılımcı sayısı					111

İzleyememe nedenleri

Verilen nedenler birbirine çok benzer olduğu için sadece 3. telefon görüşmesinin nedenleri özetlenmiştir:

Nedenler	
Sağlık/cenaze	36
Şehir dışında	6
Aklım almıyor	4
Vaktim yok/işim çok	10
TV/yayın bozuk	7
Diğer	6
Toplam izleyemeyen	69

Sonuçlar

I- Katılımcıların profili

Doğum yeri:

Katılımcıların sadece %13'ü İstanbul doğumludur, geri kalanlar 34 değişik ilden gelmektedir. Katılımcıların %51'i köy, %5'i kasaba doğumludur. İl veya ilçe merkezinde doğanlar ise %44'dür. Ama İstanbul'da yaşama süresi ortalama 22 yıldır.

İstanbul'da yaşama süresi	yüzde
10 yıldan az	23
11-20 yıl	23
21-30 yıl	29
31+ yi	25

Medeni durum, çocuk sayısı

	yüzde
evli	87
bekar	7
Boşanmış, dul	6

Cocuk sayısı: 103 katılımcının ortalama 3.3 (1.8) çocuğu vardır. Cocuk sayısı 0-9 arası değişmektedir.

Iş durumu

	yüzde
çalışmıyorum	95
Çalışıyorum-temizlik	5

Eğitim durumu

	yüzde
Hiç okula gitmedim	67
1-2 yıl gittim	25
İlkokul mezunuyum	8

Okuma yazmayı bilme derecesi

	yüzde
Hiç bilmiyorum	51
Az biliyorum	50

Okuma yazma kursuna gitme

	yüzde
Hiç gimedim	55
Gittim	45

Okuma yazma kursuna giden 50 katılımcıdan sadece 24 kişi bitirme belgesi almıştır. Zaten katılımcılara kursa ne kadar süre gittikleri sorulduğunda, tümü 4 aydan az gittiklerini belirtmiştir.

II- Program izleme düzeyi ve program hakkındaki düşünceleri

Genel olarak TV izleme alışkanlıkları

Katılımcılar günde ortalama 5.00 (ss= 2.9) saat TV izlemektedir. Yüzde 51'i 1-4 saat, kalanı da 4-14 saat izlemektedir.

	Izlerim (yüzde)
Eğlence programları	91
Haber programları	94
Diziler	96
Fimler	87
Spor programları	18
Belgesel programlar	50

Izlenen Bizim Sınıf sayısı

1) Program bittiğinde yaklaşık olarak toplam kaç tane program izlediniz?

	sayı	yüzde
20 ve daha az diyenler	26	23
25-30 diyenler	33	30
35-40 diyenler	17	16
45-50 diyenler	18	16
51-60 diyenler	17	15

2) Programı düzenli olarak takip edebildiniz mi?

	sayı	yüzde
evet	36	32
hayır	75	68

3) Neden düzenli izleyemediniz?

Nedenler	sayı
Sağlık/cenaze	30
Şehir dışında	13
Aklım almıyor	1
Vaktim yok/işim çok	10
TV/yayın bozuk	3
Duğün/ailevi	18
Toplam izleyemeyen	75

4) 90 dakikalık programın tahmininizce kaç dakikasını izliyordunuz?

	sayı	yüzde
Yarisından azını	16	14
Yaklaşık yarisını	21	19
Yarisından fazlasını	37	33
tamamını	37	33

5) Programın ne kadarını hiç kalkmadan izliyordunuz?

	sayı	yüzde
Yarisından azını	26	23
Yaklaşık yarisını	20	18
Yarisından fazlasını	37	33
tamamını	28	25

Yukarıdaki tablolarda görüldüğü gibi katılımcıların % 68'i programı düzenli olarak izleyemediklerini söyledikleri halde, gene de en az 30 program izleyenlerin oranı %53'dür. Daha da sevindirici olanı, katılımcıların %58'i programın yarisından fazlasını hiç kalkmadan izlediklerini söylemiştir.

III-Program hakkındaki düşünceleri

1) Bizim Sınıf programı devam etseydi izlemeye devam eder miydiniz?

	sayı	yüzde
Devam ederdim	110	99
Devam etmezdim	1	1

2) Genel olarak Bizim Sınıf programını ne derece beğendiniz?

	sayı	yüzde
çok beğendim	74	67
beğendim	31	28
ne beğendim ne beğenmedim	2	2
beğenmedim	4	4
hiç beğenmedim	0	0

3) Bizim Sınıf programı deyince ilk akla gelen nedir/hangi bölümdür?

	sayı	yüzde
Okuma yazma	47	42
Okuma yazma + Hafize/Hasibe	19	17
Hafize/Hasibe	28	25
Hatırlamıyor	5	5
Kibariye + konuklar	3	3
Uzman konuk	2	2
Okuma yazma +Hasibe/Hafize+eğlence	7	6

Bu tablodan görüldüğü gibi programın ilk akla gelen ve etkileyen bölümleri okuma yazma eğitimi ile ilgili olan kısımlarıdır. Ayrıca Hasibe ve Hafize skeçleri de hem kendi başına hem de ders kısmına bağlı olarak sıkça hatırlanmaktadır. Buna karşılık müzik bölümleri ve uzman konuk en az ilk akla gelen bölümlerdir.

4) Programın olumsuz yönleri hangileriydi?

	sayı	yüzde
yoktu	72	65
şarkılar, sanatçı sohbeti çok uzundu	18	16
dersler çok kısaydı	16	14
diğer	5	5

5) Programın değişik bölümlerini izleme yüzdeleri

	izliyordum	izlemiyordum
Okuma yazma (zil çaldı)	99	1
Hafize/Hasibe	96	4
Şarkı-müzik	88	12
Uzman konuk	83	17
Sanatçıyla sohbet	82	18
Animasyon	89	11

6) Programın değişik bölümlerinin uzunluğu hakkındaki düşünceleri

	Daha kısa olmalıydı	yeterliydi	Daha uzun olmalıydı
Okuma yazma (zil çaldı)	%3	%36	%61
Hafize/Hasibe	%5	%40	%56

Şarkı-müzik	%35	%54	%11
Uzman konuk	%4	%75	%22
Sanatçıyla sohbet	%31	%62	%7
Animasyon	%2	%47	%51

7) Programın değişik bölümlerini notlandırma, beğenme yüzdeleri

	Çok zayıf	zayıf	orta	iyi	Çok iyi	Fikri yok
Okuma yazma (zil çaldı)	0	0	5	37	59	0
Hafize/Hasibe	0	2	5	29	65	0
Şarkı-müzik	2	2	12	50	33	2
Uzman konuk	0	0	10	52	36	2
Sanatçıyla sohbet	3	5	18	43	30	2
Animasyon	1	2	8	39	51	0

8) Hangisinin daha fazla tekrarlanmasını isterdiniz? (yüzde oranları)

	evet	hayır
Okuma yazma (zil çaldı)	99	1
Hafize/Hasibe	92	8
Şarkı-müzik	48	52
Uzman konuk	78	23
Sanatçıyla sohbet	40	60
Animasyon	93	7

9) Daha çok nelere yer verilmesini isterdiniz? (yüzde oranları)

	Daha çok	Daha az
Okuma yazma (zil çaldı)	99	1
Hafize/Hasibe	92	8
Şarkı-müzik	26	74
Uzman konuk	76	24
Sanatçıyla sohbet	25	75
Animasyon	87	13

Programın değişik bölümleri hakkında 9 değişik soru sorulmuştur. Bu sorulara verilen cevapların tümü **çok kesin ve tutarlı** bir şekilde aynı mesajı vermektedir. Programın en beğenilen, daha iyi not alan, tekrarlanması ve daha uzun tutulması istenen bölümleri şunlardır: Zil çaldı, Hasibe ve Hafize ve animasyon. Uzman konuk kısmı da iyi hatırlanmamakla beraber, beğenilen ve daha uzun olması istenen bir bölümdür. Ancak katılımcıların büyük bir kısmı müzik ve eğlence ile sanatçı sohbet kısımlarına çok sıcak bakmamakta ve daha kısa olmalarını arzu etmektedir. Katılımcılardan programın olumsuz yönlerini sıralamaları istendiğinde 70 kişi olumsuz bir özellikten bahsetmemiştir. Diğer 41 katılımcı ise okuma yazma kısmının çok çabuk geçtiğini, müzik kısmının çok uzun olduğunu ve bazı sanatçıların çok fazla tekrarlandığını söylemiştir.

IV- Tutum değişiklikleri

Daha iyi okuma yazma öğrenmek için bundan sonra ne yapmayı düşünüyorsunuz?
(Bu soruya bazı katılımcılar birden fazla cevap verdikleri için toplam 111'den fazladır)

	sayı
Kursa gitmek	37
Evde kendim çalışmak, gazete, kitap okumak	35

Çocuklardan öğrenmek	15
TV programları	16
Okul, diploma	1
yok	9
diğer	2
toplam	115

V- Gelistirilen beceriler

Kişisel gayret

İzlerken yazma yüzdeleri

	evet	hayır
Yazılı malzemeyi edinmiş	32	68
(Edindiyse) İzlerken kullanmış	(89)	(11)
İzlerken birşeyler yazmış	84	16
Yazdıklarına sonra bakmış	86	14
Yazdıklarını anketöre gösterdi	64	36

Bizim Sınıf programını izleyerek neler öğrendiğinizi düşünüyorsunuz?
(Bu soruya bazı katılımcılar birden fazla cevap verdikleri için toplam 111'den fazladır)

		sayı
Kelime çözme	harfler	52
	Hece, ses birleştirme	24
	Kelime okuma	7
	Cümle okumak	4
Okuma yazma	Okuma yazma öğrendim	4
	Ökuma yazmamı geliştirdim	5
	Yazımı ilerlettim	8
İşlevsel	İmza atma, adres, otobüs fatura	3
	Adres bulmak	1
	İsim yazmak	12
Matematik	sayılar	37
	Hesap	5
	Alışveriş, telefon, tarih	5
Bilinçlenme	Cehaletin kötülüğü	4
	Bilgi edinme	2
Yok		13
toplam		186

Katılımcıların izlenimleri programın amacına ulaştığını göstermektedir. Derslerde harf, ses tanımaya, hece birleştirmeye ve sayıları öğrenmeye ağırlık verilmiş ve katılımcılar da bu konularda ilerleme gösterdiklerini söylemişlerdir.

TESTLER

Sadece kişisel beyanlara dayanmayıp program öncesi ve sonrası aynı testleri vererek çeşitli okuma yazma ve aritmetik becerilerinin gelişimini de inceledik.

Harf bilgisi

1) Harf okuma: Verilen 12 küçük ve büyük harfi (C, e, p, m, g, O, T, l, b, F, ü, v) okumak. (her biri 1 puan, maksimum 12 puan)

2) Harf yazma: anketörün söylediği 6 harfi (L, H, K,U, Y, N) cevap kağıdına yazmak (küçük veya büyük harf olabilir. Herbiri 1 puan, maksimum=6 puan)

Kelime çözme

3) Kelime okuma: Bir kağıdın üzerinde yazılı olarak verilen 12 kelimeyi (top, şef, kuş, ADAM, DERE, halı, ekmek, tabak, Bilet, KASABA, Tavşan, GÖZLÜK) okumak *herbiri 1 puan, maksimum=12 puan)

4) Kelime yazma: anketörün söylediği 6 kelimeyi (al, köy, tepe, limon, reçete, makarna) cevap kağıdına yazmak (küçük veya büyük harf olabilir). Her doğru harf için 1 puan, her harfin doğru yeri için = 1 puan, maksimum=54 puan. Örnek: "tepe"= 8 puan, "tp"=3 puan (t'nin yeri ve şekli doğru 2 puan; p'nin şekli doğru, yeri yanlış 1 puan).

Rakam bilgisi

5) Sayı okuma: Bir kağıdın üzerinde yazılı olarak verilen 12 sayıyı (4; 9; 17; 36; 429; 874; 1.697; 4.862; 18.729; 58.471; 15.842; 674.362) okumak (herbiri 1 puan, maksimum=12 puan)

6) Sayı yazma: anketörün söylediği 6 sayıyı (7; 38; 913; 6.394; 25.846; 86.355)) cevap kağıdına yazmak (Her doğru rakam için 1 puan, her rakamın doğru basamağı için = 1 puan, maksimum=39 puan. Örneği, "913"= 6 puan; "50013" = 5 puan (3 rakamın şekli doğru, sadece 2 rakamın basamağı doğru)

Cümle okuma anlama:

7) Bir kağıdın üzerinde yazılı olarak verilen 6 cümleyi teker teker okuyarak, her cümle hakkında bir soru cevaplama.(Örneğin, cümle: "Eve gel": soru: "nereye gitmeniz söyleniyor?". Her cümle 1 puan, maksimum=6 puan)

Sonuçlar:

test	Öntest ortalaması (standard sapma)	Sontest ortalaması (standard sapma)	t-değeri	Anlamlı fark?
Harf okuma	7,17 (4.7)	9,19 (3.8)	6,64	evet
Harf yazma	3,26 (2,6)	4,14 (2,4)	5,41	evet
Kelime okuma	4,23 (4.7)	6,07 (5,2)	6,49	evet
Kelime yazma	20,06 (21,6)	25,09 (23)	5,54	evet
Sayı okuma	4,33 (5,3)	5,32 (3,4)	1,89	evet* (p=.06)
Sayı yazma	15,35 (16,3)	20,42 (16,3)	5,84	evet
Cümle	1,31 (1,9)	2,59 (2,6)	6,69	evet

Tüm ön ve sontestler arasında olumlu yönde anlamlı farklar görülmektedir. Üç ay gibi kısa bir zaman diliminde ve sadece günde 30 dakika verilen bir okuma yazma programının bu şekilde anlamlı gelişmeye yol açması çok sevindiricidir. Daha yoğun bir okuma yazma programıyla neler yapılabileceği konusunda da ümit vermektedir. Program hedef kitlede okuma yazma becerilerini artırmanın yanısıra ileriye yönelik olarak böyle bir eğitim alma isteğini de artırmış görülmektedir.